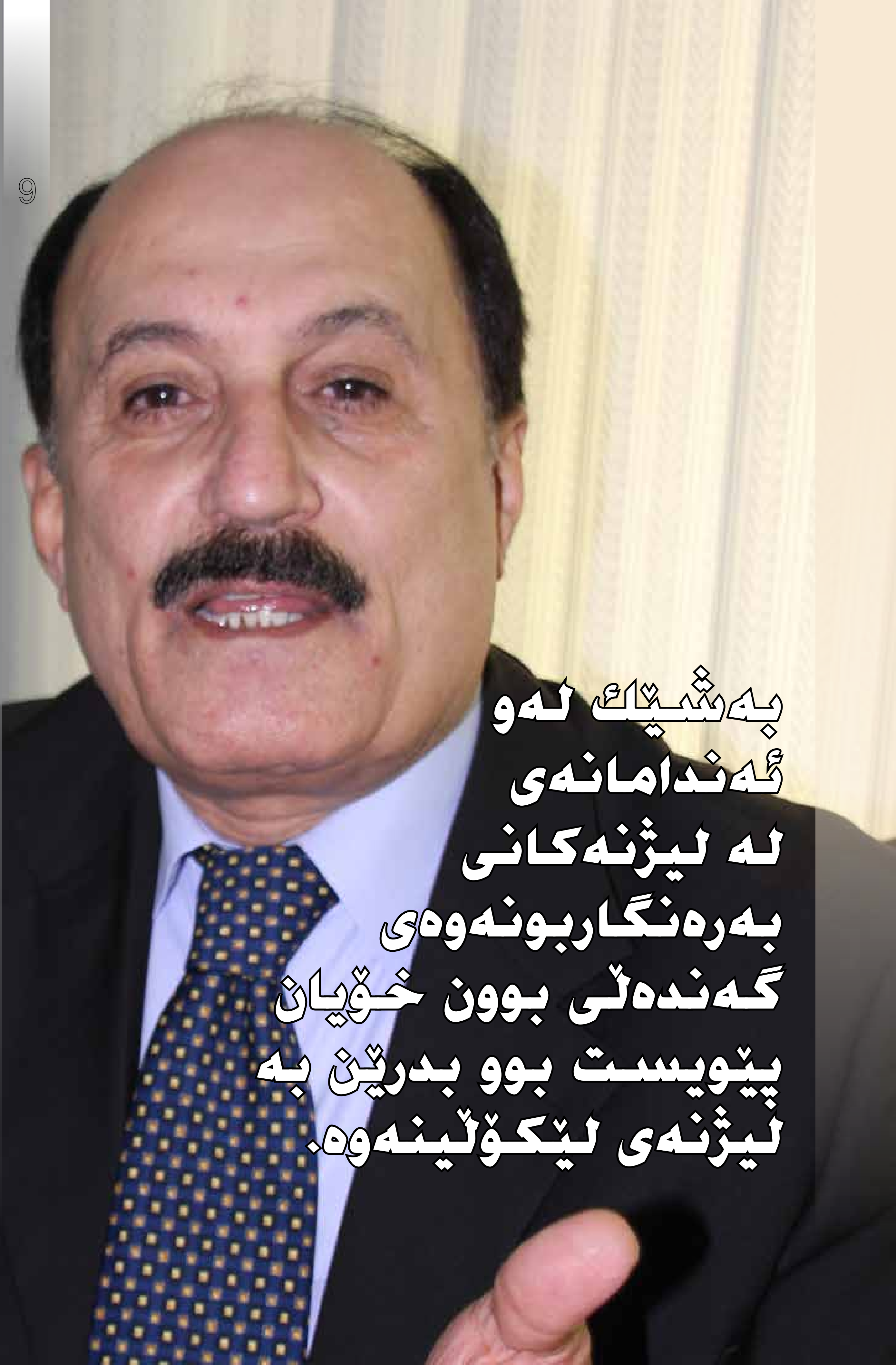
بەشێك لەو
ئەندامانەی
لە لیژنەکانی
بەرەنگاربونەوەی
گەندەڵی بوون خۆیان
پێویست بوو بدرێن بە
لیژنەی لێکۆڵینەوە.

جەلالی سام ئاغا

سپی Media

دۆسیەی 82 گەندەڵمان ڕادەستی دادگا کردووە کوا چارەنوسیان؟

سازادنی: سپی میدیا

گۆڤاری (سپی میدیا) لەهەر ژمارەیەکی خۆیدا چاوپێکەوتنێکی درێژ لەگەڵ کەسایەتییەکی دیاردا دەکات کە رۆڵی هەبووبێت لەبوارێکی دیاریکراوی، سیاسی، ئابوریی، کۆمەڵایەتی، کاروباری حکومەتی. لەم ژمارەیەدا گۆڤارەکە، کەسی لەسەرۆکی پێشووی دیوانی چاودێری دارایی (سلێمانی) جەلالی سام ئاغا بەباشتر نەزانی تا چاوپێکەوتنەی لەگەڵدا بکات، چونکە ناوبراو جگە لەوەی کەسایەتییەکی پاکو خۆنەویستەو لەبوارەکەی خۆی شوێن دەستی دیارە، هاوکات دنیایەک نهێنی گەندەڵی گشتیو کەسایەتییەکانی لایە، ئەگەر رۆژێک بەس کەمێک لەو راپۆرتانەی لایەتی ئاشکرای بکات، رەنگە حکومەتی هەرێم هەرەس بهێنێت. لەڕابردوودا بابەتو راپۆرتی رۆژنامەوانی زۆر لەسەر جەلالی سام ئاغا بڵاوکراونەتەوە، بەڵام لەهیچیاندا خۆی قسەی نەکردووە، بەزۆریی ئێمەو بۆ ئەوەی خوێنەران ئاگاداری بیروڕاو ئەو زانیارییانەی بن کە لەلایەتی، گۆڤاری سپی میدیامان کرد بەو سەکۆیەی بۆ یەکەمجار قسەی لێوە بکات. ئەمەش دەقی چاوپێکەوتنەکەیە کە لەدۆسیەی ئەم ژمارەیەدا بڵاویدەکەینەوە:

سپی: وا بەڕێزت زیاتر لەدوو ساڵو نیوە خۆت خانەنشینکردووە، ئێستا بارودۆخی دامەزراوەکانی حکومەت لەڕووی گەندەڵییەوە چۆن دەبینیتەوە، ئایا بەرەو کەمبوونەوە رۆیشتووە، یان روو لەزیادبوونە؟

جەلالی سام ئاغا: ئاگری گەندەڵی رۆژبەڕۆژزیاترپوشی گەندەڵی دەسوتێنێ، گەندەڵی زۆرجارلەپرسەگەکانەوە تا ژووری بەرپرسەکان بەسنوری خۆی دەزانێ، لەبەرئەوە نەک هەر کەمنەبۆتەوە، بەڵکو ناتوانرێت سنوریشی بۆ دابنرێت. سەبارەت بەبڕگەی دووەمی پرسیارەکەتان دەڵێم بەڵێ گەندەڵی شێوەی خۆی گۆڕیوە، دەتوانم بڵێم ئەوەی ئێستا دەگوزەرێت تاڵانچێتییە، گەر گەندەڵی خراپ بەکارهێنانی سامانی گشتیو یاساو دەسەڵات بێت، ئەوا تاڵانچێتی حاڵەتێکی مەترسیدارترە، تەنها لەکاتی جەنگو شیرازە پچڕاندا روودەدات، بەداخەوە ئەمڕۆ ئێمە لەحاڵەتی شیرازە پچڕاندنی ئیداریدا دەژین. بەشێوەیەکی گشتی رەوشی دامەزراوەکانی حکومەتی هەرێم

بەرەو خراپتر دەڕوات، چونکە دیوانی چاودێری دارایی لەسەرتاسەری هەرێمدا کارناکات، ئەگەر پێشتر دیوانی چاودێری دارایی سلێمانی کاراو بەهێزو چالاکبووبێت، ماوەیەکی زۆرە ئەویش بێهێزو بێکارکراو تەجمید کراوە، بەڵگەش بۆ ئەمە ماوەیەکی زۆرە دەستەکانی دیوان کە 23 دەستەن لەدیوان دەمێننەوەو دەرناچن بۆ کار، وردبینیو چاودێری هیچ دائیرەیەکی حکومەت ناکەن، کاتی خۆی بەداتاو بە خشتە کە مانگانە ڕەوانەی پەرلەمانی کوردستانو ئەنجومەنی وەزیران دەکرا، مانگانە دەیان ملیار دینارو دەیان ملیۆن دۆلارمان دەگەڕاندەوە بۆ خەزێنەی حکومەت، لەو ماوەیەی دیوان تەجمیدکراوە یەک فلس نەگەڕێنراوەتەوە بۆ خەزێنەی حکومەت، چونکە دەستەکانی چاودێری دەرناچن تا ئەو برە پارە دیاری بکەن کە لەدامودەزگاکانی حکومەت بەزیادەڕۆیی خەرج کراون. بۆ نمونە کاتی خۆی هەر لە وردبینیکردنو بەدواداچوونی گەندەڵی دوو مووچە، توانیمان مانگانە شەش ملیارو پەنجا ملیۆن دینار بگەڕێنینەوە بۆ خەزێنەی حکومەت، واتە ساڵانە بڕی 72 ملیارو شەشسەد ملیۆن دینارمان دەگەڕاندەوە بۆ خەزێنە.

سپی: هۆی چییە ئەم دیاردەیە روو لەزیادبوونە؟ ئایا ئەوە هەر بەرپرسانە گەندەڵی دەکەن، یان کۆمەڵگای کوردیش ئەو دیاردەیەی پێ قبووڵە، پرسیارەکە بەواتایەکی تر، ئایا ئەوە بەرپرسە دەیەوێت کۆمەڵگا تووشی گەندەڵی بکات؟ یان گەندەڵییەکە لەکۆمەڵگاوە سەرچاوە دەگرێت؟

جەلالی سام ئاغا: سەرەتا پێویستە ئەوە بڵێین کە کۆمەڵگای کوردی بەشێوەیەکی گشتی بەبەراوردکردن بە کۆمەڵگاکانی چواردەورمان کۆمەڵگایەکە تا ئێستا بە پاکی ماوەتەوە، ڕێژەی بەرتیل وەرگرتنو بەرتیل دان، ئیختلاسو هەموو جۆرە گەندەڵییەکانی تر لەناو هاوڵاتیاندا کەمەو هێشتا میللەتەکەمان دووچاری ئەم پەتایە نەبووە، لەناو کۆمەڵگای کوردیداو لەسەر ئاستی میللی، گەندەڵی نەبۆتە پەتا وەک زۆر لەگەلانی تری ناوچەکە پێوەی دەناڵێننو بۆتە دیاردەو لەسەر ئاستە نزمەکانی کۆمەڵگاش پیادە دەکرێت. لەکوردستان گەندەڵییەکە لەسەر ئاستە بەرزەکان پیادە دەکرێتو لەچەند بازنەیەکدا گردبۆتەوە، دەستبژێرە سیاسییەکە سەرقافڵەی گەندەڵی گرتووە لەمانەوە شۆڕبۆتەوە بۆ ناو دامەزراوەکانی حکومەت، لەناو حکومەتیش توێژێکی گرتۆتەوە کە لەپۆستە باڵاکانی حکومەتەوە دەستپێدەکات بۆ خوارەوە درێژدەبێتەوە. توێژێکی تریان خاوەن کۆمپانیاکانن، کۆمەڵێک خاوەن کۆمپانیا لەپێش ڕووخانی بەعسو دوای ڕوخانەوە هەڵتۆقیونو بەئاسایی لەدایک نەبوونو گەشەیان نەکردووە، یەکراست ئەمانە مافیان بەسەر ماڵو موڵکی گشتییەوە، ئەم مافیایانە نە خوایان هەیە نە ویژدانو نە نیشتمان، بەهەموو جۆرێکو شێوازێکی کۆنو نوێ خەڵکو حکومەت دادەشۆن. ئەم سێ دەستەیەیە کە لەگەندەڵییەکی قورسەوە ئالاونو تا ئێستا ڕێژەیەکی کەمیان بۆ خەڵک ئاشکرا بووە، ئەگەر ڕۆژێک بێتو هەمووی ئاشکرابێت، میللەت دووچاری بێئومێدیەکی زۆر دەبێت.

زۆرجار گەندەڵی لەکوردستان وەک سێکوچکەیەکی لێهاتووە، سیاسییەکان لوتکەی سێگۆشەکەنو دوای ئەوان خاوەن کۆمپانیاکانو دواتر پۆستە باڵاکانی حکومەت دێت، ئەم سێکوچکەیە هاوکێشەیەکی سەیرو سەمەرەی مافیای سیاسیو سەرمایەداری مافیاویو فەرمانبەری مافیاوی دروستکردووە، زۆرجار وەک شێوەی هەرەمێک دەردەکەون، کە ئەمیان لەسەر شانی ئەویان ڕاوەستاوە، ئەمانە هاوشێوەی نەهەنگ هەموو شتێک قووت دەدەنو بەتاڵانی دەبەن، ئامادەن خوێنی میللەتیش بمژن. لەنەوتەوە دەستپێدەکاتو کلکەکەی لەزەویو زار دەدۆزیتەوە، لەکۆمپانیای فرۆکەوانییەوە دەستپێدەکاتو پاشماوەکەی لەناو ئاوو لەشوێنە گەشتوگوزارییەکان دەبینیتەوە، لەبازرگانی دەرمانەوە دەردەکەوێتو لەناو خۆراکی کوالیتی خراپدا خۆی دەبینێتەوە، ئەمانەو دەیان نمونەی تریش.

دیاردەی گەندەڵی بەکوشندەترین دیاردە دادەنرێت بۆ دارمانی سیاسیو ئابووریو کۆمەڵایەتی، هەر بۆیە ئەگەر بەر لەگەندەڵکارانو مافیاکان نەگیرێت، ئەم پەتایە وردە وردە میللەتەکەشمان دەگرێتەوە، خوا نەکات بگاتە ئەو ئاستە، ئەگینا دەبێت پرسە بۆ ئایندەی ئەم گەلە دابنێین.

پێویستە نەهێڵین بەهەموو لایەک ئەم پەتایە دابەزێتەوە خوارەوە بۆ ناو خەڵکی کوردستان، ئەم پەتایە

له کیمیابارانو ئەنفال خراپترە بۆ کورد، چونکە ئەگەر گەلەکەمان تووش بێت هەرچی بەهای ئینسانیو پاکیو بێگەردییە دەیدۆڕێنێتو بەرگەی سوکترین ڕەشەبای ئەم ناوچەیە ناگرێت کە پرە لە گێژەڵوکەی بەهێز. دەبێت لەوەش تێبگەین بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی تەنها کاری چەند دەزگایەکی چاودێریو دادوەریی نییە، کاری هەموو کۆمەڵگایە، ئەبێت هەمووان خۆمان بە بەرپرس بزانین بەرامبەر بنەبڕکردنیو بەدادگایی گەیاندنی گەندەڵکاران، لەو باوەڕەدام ئێمە دەبێت شۆڕشێک دژی گەندەڵیو گەندەڵکاران بەرپا بکەینو نەهێڵین گەلەکەمان سەرگەردانو بێ تواناو وزە بکەن، بەدەست کۆمەڵێک مافیاوە کە بەرامبەر سەروەرییەکانی گەلەکەمان هیچ نینو ئەمرۆ بێت یان سبەی بەر نەعلەتی خواو زەمانەو گە لە کە ما ن دەکەون، ئە گە ر ئێمە بجوڵێین.

سلپی: تۆ بۆچی ڕەشبینی بەرامبەر بنەبڕکردنی دیاردەی گەندەڵی، ئەوەتا سەرۆکی هەرێم پرۆژەی هەیە بۆ چارەسەرکردنی گەندەڵیو لەپەرلەمان لیژنەی نەزاهە هەیەو دەستەی نەزاهەش بەم دواییە دروستکراوە، جگە لەهەبوونی دیوانی چاودێری داراییو داوکاریی گشتیشمان هەیە؟

جەلالی سام ئاغا: گەندەڵی بەدروستکردنی لیژنەو بوونی پرۆژە چارەسەرناکرێت، گەر ئیرادەیەک نەبێت هەموو کەس لەبەردەم یاسادا چون یەک نەکاتو سزای نەدات. سەرۆکی هەرێم نەیتوانی بڕیاری قەدەغەکردنی ئۆتۆمبیلی جام ڕەش جێبەجێ بکات، کەواتە قەیرانەکە لە ئیرادەدایە بۆیە بڕیارەکان بێڕوحن، مەرەکەبی سەر کاغەزن، بیریشمان نەچێت لیژنەکانی نەزاهەو دیوانی چاودێری دارایش کاریان تەنها ئاشکراکردنی گەندەڵییە، ئەوی تر لەئەستۆی دادگادایە کە ئیرادەکەی زۆرجار سەربەخۆ نییە، ئێمە لەدیوان لەکاتی خۆیدا 86 کەیسی گەندەڵی قورسمان خستۆتە بەردەم دادگا، بەڵام دادگاو داواکاری گشتی چییان کردووە؟ ئەمە پرسیارە قورسەکەیە. بۆ زانیاریی زیاتریش هەر تەنها سەرۆکی هەرێم خاوەن پرۆژە نەبووە، بەڵکو جەنابی مام جەلالو کاک کۆسرەتو کاک د. بەرهەمو کاک نێچیرڤانیش پرۆژەی چاکسازییان هەبوو، بەڵام ئیرادەی جێبەجێکردن نەبوو، سەیریش لەوەدابوو کە ئەو لیژنانەی بۆ ئەو مەبەستە دادەنرا، ئەندامانی لیژنەکە زۆربەیان خۆیان گەندەڵ بوونو پێویست بوو خۆیان بدرێن بە لیژنەی لێکۆڵینەوە، ئەمەشم بەخودی مام جەلال وت لەبەغدا بەئامادەبوونی د. بەرهەمو د. فوادو د. لەتیفو چەند کەسێکی تر. هەر بۆیە تا ئێستا نەمانبینیو نەمانبیست یەک بەرپرسی حیزبیو حکو می بدرێنە دادگا، جگە لەوانەی پێشتر

دیوانی چاودێریی دارایی سلێمانی ڕادەستی دادگای کردن. چاکسازیی ڕاستەقینەو بنەبڕکردنی گەندەڵی بە لیژنەیەکی سەربەخۆی دەرەوەی حکومەت دەکرێت، لیژنەیەکی نەترسو دادپەروەرو کارامە بێتو پشت بە خەڵکو ڕای گشتی ببەستێت.

سپی: تا ئەو دەمەی سەرۆکی دیوانی چاودێری دارایی (سلێمانی) بوویت، خاوەنی زیاتر لە (2720) ڕاپۆرت بوون لەسەر پێشێلکارییەکانی بەرپرسانی حکومەتو حیزب بەرامبەر بەماڵو موڵکی گشتی. بەپێی زانیارییەکانی ئێمە لەو ڕاپۆرتانە ژمارەیەکی کەمیان رادەستی دادگاکران، ئایا چەندیان دەبوایە داواکاری گشتی داوای لەدژیان بجولاَنایە، ئەو بەرپرسانە کێن کە تێوەگلاون؟ بۆ ئەو پرۆسەیە تەواو نەکراو وەستاوە؟

جەلالی سام ئاغا: لەگەڵ یەکگرتنەوەی هەردوو ئیدارەکەو دوای هەموشیان دیوانی چاودێری، ئەوە بوو سەرۆکێکیان بۆ دانا نامەوێت باسی بکەمو میدیاکانی زۆریان لەسەر وتووە کە چۆن سەرۆکێک بوو، ئەوەبوو ناچارکرا وازبێنێت لەکارەکەی، بەڵام کارێکی زۆر باشی کرد بۆ دەسەڵات کە دیوانی چاودێری سلێمانیشی بەدەردی دیوانی چاودێری هەولێر برد، لەو ڕۆژەوە دیوانی چاودێری سلێمانی دیوانێکی شکڵییەو وەک باسم کرد دەستەکانی دەرناچن، ئەمە لەلایەک، لەلایەکی ترەوە ئەمەوێت ئەوە بڵێم کە پێش دەستلەکارکێشانەوەم بە ماوەیەکی زۆر، وەک ئاماژەم بۆکرد ناوو دۆسیەی 86 کەسمان ڕادەستی داواکاری گشتی هەرێم کرد، هەروەها 2720 ڕاپۆرتیشمان هەبوو، ئەو 86 کەسە ئێوە وەک میدیاکان بیستوتانە یەک دۆسیەیان جوڵێنرابێت؟! جگە لە چواریان کە ڕۆژنامەکان ئاشکرایان کرد، ئەگینا ئێمە بەرپرسی گەورەی حیزبیو حوکمیمان دا بەدادگا بەس ئەوە چواریان ئێوە دەیزانن، واتە 82 یان ماون، چەند ئێوە ئەنجامەکەی دەزانن منو دیوانیش هەر ئەوەندە دەزانین. دەسەڵات بەرپرسیارە، لەتەجمیدکردنی دۆسیەی ئەو تۆمەتبارانە، داواکاری گشتی جوڵانی دۆسیەکانی ئەنجام دا، دەسەڵات تەجمیدی کردووە.

سپی: بەپێی ئەزموونی خۆت سیفەتەکانی سەرۆکی دیوانی چاودێری دارایی، یان سەرۆکو ئەندامانی لیژنەی نەزاهە دەبێت چۆن بێتو لەسەر چ بنەمایەک بێت؟

جەلالی سام ئاغا: بەڕای من ئەو کەسانەی لەو پۆستانەدا دادەنرێن دەبێت ئەم سێ سیفەتەیان تێدابێت، یەکەم: دەستپاکی رەها، دووەم: دادپەروەریی رەها، سێهەم: نەترسی رەها. من لەئەزموونی خۆمدا وا خۆم دەبینمەوە کە ئەو سیفەتانەم رەچاوکردبێت، ئەوەی گومانیشی هەیە ئەوە عەرزو ئەوە گەز، با بە بەڵگەوە بیسەلمێنێ. لەماوەی رابرووودا کەسانێکی ناسراو لەبواری فەرهودی ماڵی خەڵکو سیفاتی تری خراپ ویستیان دیوانو لاپەڕە سپیەکانی ئەزموونی وەزیفیو کەسایەتیم لەکەدار بکەن، بەڵام بەقورسی دۆڕانو کەس دەنگی دەهۆڵی دڕاویانی نەبیست.

سەبارەت بەبڕگەی تری پرسیارەکەتان بەداخەوە لەکوردستان لەسەر بنەمای حیزبی ئەو کەسانە دادەنرێن، ئەوانەی ئەو پۆستانە وەردەگرن دەبێت هیچ حیزبێک ئاغایان نەبێت، من وەک کەسێکی بێلایەنو سەربەخۆ تەنها ویژدانو نەتەوەو ڕاستیم ڕەچاو کردووە.

سپی: کەواتە تۆ بەپشتی کێ وا توندبوویت لەبواری وەزیفیدا؟

جەلالی سام ئاغا: بەپشتی یەزدانی گەورەو پاشان بەبڕوای تەواوم بەبیروباوەڕی نەتەوەییم کە پێموابێت ئەم نەتەوە جەستە هەنجن هەنجن کراوە لەخوێنو فرمێسک هەڵکێشراوە، هی ئەوە نییە سەروسامانی دەرخواردی تیمساحە گەندەڵەکان بدرێت. من لەکارەکەمدا ئامادەبووم سەرم ببەخشم، پشتم بەخۆمو ڕاستی بەستوە، نەک حیزبو عەشرەتو هاوڕێو کەسوکار. چونکە کەسێک ئامادەی سەرو گیان بەخشین بێت لەڕێگای بیروباوەڕدا، بێگومان ئەو کەسە نە لەکەس دەترسێتو نەهیچ هێزێکیش هەیە کە بیترسێنێ.

سپی: با بەڕاشکاوانە بیڵێین، دەڵێن هەندێک لەو کەیسانە بەدڵی دەسەڵات جوڵێندراون، وەک کەیسی پارێزگای سلێمانیو قائیمقامی هەڵەبجە، ئایا قەت لەسەردەمی ئێوەدا، دیوانی چاودێری دارایی بۆتە بەشێک لە گەمە سیاسییەکان بەتایبەتی لەنێوان ئۆپۆزسیۆنو دەسەڵات دا؟

جەلالی سام ئاغا: ئەوە وترا بەڵام نەسەلمێنرا، هیستریای گەندەڵچییەکان لەوەدابوو، هەندێ کەسی سێبەری گەندەڵکارانیان ڕادەسپارد لەدژمان

دەبێت شۆڕشێك دژی گەندەڵیو گەندەڵكاران بەرپا بكەین

بنوسن، وەک ناوەرۆکی ئەو پرسیارەی کەکاتی خۆی وەڵامدرایەوە. شانازییەکەی دیوان ئەوەبوو سەرۆکەکەی وەک هاوڵاتییەکی ئاسایی سەیری ململانێ سیاسییەکانی کردووە، بەڵام لەبواری وەزیفیدا کەشتیەکەمان بەرزتربوو لەشەپۆلی سیاسییەکان، ئێمە لەبەرامبەر هەر بەرپرسێکدا سەیری فایلی کارەکانیمان کردووە نەک ئینتمای، کە تیری خۆمان بەرەو رووی گەندەڵی هاویشت، زۆر کەس وەک نیشانە پێوەبوو، هەبوو دەسەڵاتو هەبوو ئۆپۆزسیۆن، هەبوو گونی گونداری دەردەهێنا، هەشبوو پلەیەکی بچوکی هەبوو، تیایاندا هەبوو ناحەزبوون، بەڵام برادەریشمی تیابوو، ئێمە مەیدانی کوردستانمان بەسەر دوو گروپ یان رەنگی سیاسی دابەش نەکردووە، بەڵکو وەک دوو بەرە کوردستان دەبینین، بەرەی گەندەڵو بەری دژە گەندەڵ، با رونتر وەڵام بدەمەوە کەسانێک دراون بەدادگا هەم بەرپرسی گەورەبوون لەحیزبو حکومەت، هەم برادەریش بوون، بەڵام نە لەپلەو پایەکەی ترساوم نە لەدڵ زویربوونیشی ترساوم، هەروەها لەدەستدانی وەزیفەش نەیترساندوم، لەنامەیەکدا بۆ جەنابی مام جەلالو هەموو ئەندامانی مەکتەبی سیاسی نوسیبووم "شەرەفمەند نیم بەوەزیفەکەتان، چونکە من جسمێکی غەریبم لەناوتاندا"، ئەمەش مانای ئەوە نییە نەترساوم، بەڵێ لەژیانی وەزیفیمدا ترساوم، بەڵام ترس لە لەدەستدانی شەرەفی وەزیفیمو ترس لەکەوتنی ئەو سوێندەی خواردوومە، خۆزگە لەم بوارەدا هەمووان ترسنۆک بووینایە بەرامبەر بەو سوێندە.

سپی: بەڵام ئەم هەموو دڵسۆزیو شارەزاییەی ئێوە بەچیدەچێ کە دەسەڵات بە یەک دەرزی سیحری هەموو کارەکانتان پوچەڵدەکاتەوە، مەبەستمان لێبوردنی گشتییە کە ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە ماڵی گشتییان خواردووە، رای ئێوە لەسەر لێبوردنی گشتی چیە؟ داخستنی کەیسی گەندەڵی لە دەسەڵاتی کێدایە؟

جەلالی سام ئاغا: گەرئەولێبوردنەبە فەرمی دەرچووبێت، ئەمە بانگەوازێکە بۆ فەرهوود، ئەمە هاندانی گەندەڵکارانە نەک چاوترساندنیان، لێبوردنی گشتی وەک ئەوە وایە بڵێیت خەڵکینە بڕۆن دزی بکەن، تاڵانی بکەن، خەمتان نەبێت دوایی لێبوردنتان بۆ دەردەچێتو ئاو ئەکرێ بە ئاگردا، ئەمە تاوانە، تەنانەت لە ئاینیشدا ئەوانەی دەچن بۆ حەج خوا عەفوویان دەکات، تەنها لە حەقی خۆی "حق الله" بەڵام عەفویان ناکات لە حەقی خەڵک "حق الناس"، داخستنی کەیسی گەندەڵی لەدەسەڵاتی کەسدا نییە، دەسەڵاتیش نەیتوانیوە بە دەرزییەکی سیحری کاری ئێمە پوچەڵبکاتەوە، بەڵکو ئەوانەی وابیردەکەنەوە، ئەوانەی بۆ گەندەڵی بوونەتە پرد خۆیان لەناو خەڵکدا متمانەیان لەدەستداوەو لەڕووی جەماوەرییەوە پوچەڵ بوونەتەوە. جگەلەوەی قەرز کۆن ئەبێ، بەڵام نافەوتێ، فایلی گەندەڵییەکان ماونو لەزۆر جێ پارێزراون، زاکیرەی خەڵکیش لاواز نیە، وەک مێژوو بۆمان دەگێڕێتەوە گەلێ دەسەڵات نغرۆبوون هۆکاری سەرەکیشی "گەندەڵی — فەساد" بووە. ئەمە جگە لەو بارودۆخەی ئەمڕۆ ناوچەکەی گرتۆتەوەو دیکتاتۆرەکان وەک گەڵای پایز هەڵدەوەرێنێت.

سپی: سێ سەفەرت کردوە بۆ فەرەنسا بۆ چارەسەریی نەخۆشیەکەت، ئایا مەسرەفی چارەسەرەکە لەسەر حکومەت بووە؟ ئەو مەسرەفە چەند بووە؟

جەلالی سام ئاغا: ئەومەسرەفەلەیەک فلسەوە تا کۆتایی پارەی خۆم بووە، نەپارەی هیچ حیزبێک نە هی حکومەتم وەرنەگرتووە، ئەمەش مانای ئەوە نییە ئەوان کەمتەرخەم بوون، بەپێچەوانەوە زۆر هاتنە پێشەوە، بەڵام من قبوڵم نەکرد لەسەر حسابی حکومەتو حیزب چارەسەری نەخۆشیم بکەم، تەنانەت جەنابی مام جەلال پاش ئەوەی چەند کەسێک بەناوی بەڕێزییەوە قسەیان لەگەڵ کردم تا هاوکاریم بۆ بنێرێتو منیش رەتم کردە، ئینجا خۆی هاتە سەر خەتو تورە بوو وتی: ئەی تۆ چیت ئەوێت؟ پێم وت: ئەڵێن تۆ شێخیت تەنیا دۆعایەکی خێرمان بۆ بکە. زۆر سوپاسی ئەکەم تا نەخۆشی ئەمدواییەشی کە چوو بۆ ئەڵمانیا هیچ مانگێک تێنەپەڕیوە تەلەفۆنم بۆ نەکات، بۆ هەواڵپرسی نەخۆشییەکەم، یان نوێنەرێکی خۆی نەنێرێتو بەردەوام ئەیوت هەر چۆکم چاکبێتەوە، سەرت لێ ئەدەم بۆ ماڵەوە، منیش لەبابی وەفاداریو پێزانینەوە لەیەزدان داواکارم لەنەخۆشییەکەی چاکبێتەوەو بەسەلامەتی بگەڕێتەوە ناومان، بۆ زانیاریی زیاتریش جەنابی مام جەلال سێ جار هاتۆتە ماڵمانو بەسەری کردومەتەوە. بەڕێز کۆسرەت رەسوڵیش رۆژ نا رۆژێک بە تەلەفۆن

بەسەری ئەکردمەوە لەپاریس، ئەویش هەوڵیدا یارمەتیم بدات، بەڵام قبوڵم نەکرد، زۆر سوپاسیدەکەم کە لەپاریس بووم دەیویست بێت بۆ لام، بەڵام من سوور بووم لەسەر ئەوەی کە ئەو ئەرکە نەکێشێت، تەنانەت سوێندم بۆ خوارد کە گەر بێت بۆ پاریس ناونیشانی خۆمی نادەمێ، ئەمەش تەنها لەبەر ئەوەی ئەو ئەرکە نەکێشێت. دوای هاتنەوەشم خۆیو خێزانی و کوڕیو هەندێ جاریش لەگەڵ برادەران زوو زوو بەرسەرم ئەکاتەوە.

هەروەها دکتۆر بەرهەمیش ماندوو بوو لەگەڵمو هەوڵیدا هاوکاریم بکاتو بێت بۆلام بۆ پاریس، بەڵام من نەمویستو لەم مینبەرەوە سوپاسو وەفاداریم هەیە بۆ بەڕێزی، هەروەها سوپاسی کاک نێچیرڤان بارزانی دەکەم کە ئەویش هەوڵی جیدی دا لەگەڵم دا بەتەلەفۆن بۆ هەواڵ پرسینو یارمەتیم دوای گەڕانەوەم بۆ کوردستان، بەڵام هی ئەویشم قبوڵ نەکردو زۆر سوپاسم کرد. هەروەها کاک مەسعودیش بۆ هەواڵ پرسین لەڕێگای نوێنەرییەوە پەیوەندی پێوەکردووم، زۆر سوپاسی دەکەم. ئەمە سروشتی منە کە جگە لە مووچەکەم هیچ جۆرە یارمەتییەکی مادیم تا ئێستا لە هیچ لایەنێکو کەسێکی سیاسیو حکومی وەرنەگرتووە.

سپی: گریمان گەڕایتەوە بۆ سەرۆکایەتی دیوانی چاودێری دارایی، یەکەم کارت چی دەبێت؟ گەرچی ئاشکرایە تۆ پۆستەکانت رەتکردۆتەوە، هەر بەم بۆنەیەشەوە، لەماوەی دەستبەکاربوونت لە پۆستەکانت، چەندجار داوای دەستلەکارکێشانەوەت کردوەو هۆکارەکانی چی بوون؟

جەلالی سام ئاغا: جارێ سەرەتا با من ئەوەت بۆ باس بکەم کە چۆن هەردوو پۆستی بریکاری وەزارەتی داراییو سەرۆکی دیوانی چاودێریی دارایم وەرگرت، کاک کۆسرەت چوار جار لە ڕێگەی خۆیو هاوڕێکانمەوە داوای لێکردم کە پۆستی بریکاری وەزارەتی دارایی وەربگرم، بەڵام هەموو جارێک رەتمئەکردەوە، تا جەنابی مام جەلال تەلەفۆنی بۆ کردمو هەمان داوایلێکردم و پێیوتم ئەو وەڵامانەت لێوەرناگرم کە بە کاک کۆسرەتت وتبوو. بۆ پۆستی سەرۆکی دیوانیش کەسێکم بۆ دکتۆر بەرهەم دەستنیشانکرد تا بیکەن بە سەرۆکی دیوانو منیش خۆم خانەنشین بکەمو مووچەکەشم ببەخشم بە دەزگای شەهیدانو کەمئەندامان کە ئەو کات توانای دارایی حکومەت لاواز بوو، بەڵام ئەمجارەش جەنابی مام جەلال قبوڵی نەکردو سوور بوو لەسەر ئەوەی ئەو پۆستە وەربگرم.

سەبارەت بە پرسیارەکەشت، هەرگیز ناگەڕێمەوە بۆ ئەو پۆستەی بەجێمهێشتووە، بەڵام گەر بە گریمان کار بکەین، بەر لەهەر شتێک پلان دادەنێم بۆ هەستانەوەی هەیبەتی دیوانی چاودێری دارایی، یەکەم کاریشم ئەوە ئەبێت کە سێ دەستەی کارا دەنێرم، یەکێکیان بۆ سەرۆکایەتی هەرێم، ئەویتر بۆ پەرلەمان، سێهەمیان بۆ ئەنجومەنی وەزیران تا وردبینی دارایی تەواویان لەسەر بکەن، چونکە هەموو شەش مانگ جارێک ئەنجومەنی وەزیرانی ئیدارەی سلێمانیمان وردبینی ئەکرد. سەبارەت بە بڕگەکەی تری پرسیارەکەشتان، بەڵێ من هەمیشە لەسەر پێ بووم بۆ دەستلەکارکێشانەوە، چونکە منەتم پێی نەبووە، من پۆستم بۆ ئەوە نەویستوە بۆ مەرامی خۆم بەکاریبێنم، پۆست لای من خزمەتەو مێژووە، نەک موچەی بەرزو ناونیشانو ئیمتیازات. کە لەهەرسێکی خۆم بەدوورگرتووە، لەهەردوو پۆستی بریکاری وەزارەتی داراییو سەرۆکایەتی دیوانی چاودێری دارایی داوامکردوە موچەکەم کەمبکرێتەوە، هەروەها پاسەوانو حیمایەم قبوڵ نەکردوە، ئۆتۆمبیلی حکومەتیشم قبوڵ نەکردوە، لەم دواییە نەبێت بەشێوەی سنوردار لەماڵەوە بۆ دائیرە بەکارمهێناوە، ئەویش لەسەر ئیلحاحی سەرۆکی حکومەت، خۆ ئێستا لە خانەنشینکردنیشم وەک وەزیرێک مافی ئۆتۆمبیلو شۆفێرو پاسەوانم هەیە، بەڵام ئەویشم رەتکردوەتەوە. ئەمانە بەڵگەیە بۆ ئەوەی کە منەتم بە وەزیفە نەبووە، بۆیە لە 31/12/2008 بە راشکاوانە دوای تەشەنەکردنی گەندەڵی، نوسراوێکی دەستلەکارکێشانەوەم نارد بۆ جەنابی مام جەلالو هەموو ئەندامانی

پەتای گەندەڵی لە کیمیابارانوئەنفال خراپترە بۆ گەلی کوردستان

ئەگەر بگەڕێمەوە بۆ وەزیفە، یەکەم کارم ئەوە ئەبێت کە سێ.......... هەرێم، ئەویتر بۆ پەرلەمان، سێهەمیان بۆ ئەنجومەنی وەزیران.......

مەکتەبی سیاسی، تیایدا نوسیم من شەرەفمەندنیم بە وەزیفەکەتان، چونکە من جسمێکی غەریبم لەناوتاندا، دوای ئەو نوسینەم، جەنابی مام جەلال دەعوەتی کردم بۆ بەغدا، ماوەی هەفتەیەک لای خۆی هێشتمییەوە، لەبەرچاوی بەڕێزان دکتۆر بەرهەمو دکتۆر فوئاد مەعسومو دکتۆر لەتیف شێخ جەمالو یوسف زۆزانیو هەندێک کەسی تر پێوتم رازی نیم بە دەستلەکارکێشانەوەکەت، کەی روبعە جەلالێکی سام ئاغای ترم پەیدا کرد ئەوسا واز لە سێ روبعەکەی تر دەهێنمو داواکەت قبولْ دەکەم. هەروەها بەڵێنیشی پێدام کە بەم زووانە دێتەوە بۆ سلێمانیو خۆیشی سەرپەرشتی پرۆسەی چاکسازی دەکاتو وتیشی تۆش (واتە من) سەری رمەکە دەبیت، بەڵام بەداخەوە نەیتوانی بەڵێنەکەی جێبەجێ بکات، بۆیە منیش بۆ جارێکی تر بەکورتی دەست لەکارکێشانەوەکەم تازە کردەوەو بەئیمێل بۆم نارد لەڕێگەی ئاراسی شێخ جەنگییەوە، کە ئەوکات جەنابی مام جەلال لەکۆریای باشوور بوو، ئەویش کاک عیماد ئەحمەدی راسپارد کە پێم رابگەیەنێ کارەکەم بەجێنەهێڵمو کە گەڕایەوە هەمووشتێ بەدڵی من دەکات، بەڵام بەداخەوە ئەمەش جارێکیتر جێبەجێ نەکرا، بەڵێ کار ئاوا رۆی تا جەنابی مام جەلال لەدیمانەیەکی رۆژنامەی هاوڵاتی دا هەڵکشانی گەندەڵی خستە ئەستۆی خۆیو دانی بەوەدا نا کە دەبوو زووتر بەگژ گەندەڵیدا بچێتەوە، بەڵام گەندەڵیو بەتاڵانبردنی سامانی گشتی گەیشتە رادەیەک کار لەکار بترازێ.

سپی: دەڵێن بەرپرسە رۆژهەڵاتییەکان، خۆبەزلزانو داخراوو توندن، بەڵام بەڕێزت کەس نەیدیویت چ لەوەزارەتی داراییو چ لە سەرۆکایەتی دیوانی چاودێری دارایی لەسەر مێزو کورسی وەزیفەیە دابنیشی، بەڵکو لەسەر کورسیەکی تەختەی مێزی کۆبوونەوە دانیشتووی، هۆی ئەمە چی بووە؟

جەلالی سام ئاغا: ئەم پرسیارە باشتروایە لە کارمەندانو موراجیعەکان بکرێت، ئەوان من هەڵسەنگێنن نەک خۆم خۆم هەڵسەنگێنم، راستە من لەماوەی 11 ساڵ پۆستی بریکاری وەزارەتی داراییو پاشان سەرۆکی دیوانی چاودێری دارایی هەر لەسەر کورسییەکی تەختە دانیشتوم لەکاتێکدا کارگوزارەکان لەسەر کورسی چەرم دائەنیشتن، لەبینای تازەی دیوانیش هەموو کەلوپەلی ژوورەکانی دیوانم گۆڕی بەو ئەساسانەی لەتورکیاوە بۆمان هات، بەڵام کەلوپەلە کۆنەکەی ژوورەکەی خۆمم وەک خۆی هێشتەوە. گەر ئەپرسی بۆ، من هەر لەگەنجیمەوە حەزم لەئازاردانی زاتی خۆم کردوە (تعذيب الزات) تا توانیبێتم بە پێی نەفسو هەوەس کارم نەکردووە، بۆیە نە پاسەوانو نە ئۆتۆمبیلی تایبەتم قبولْ نەکردوە، دوای خانەنشینکردنیشم دیسان ئەو مافانەم هەبووە، بەڵام رەتم کردوەتەوە.

لەژیانمدا بەسادەییو مەزنیو خۆنەویستی پیاوێکی وەک مەهاتما غاندی سەرسام بووم، هەروەها ئەو سەرکردە گەورانەی مێژوو کە لەسەر حەسیر دائەنیشتن، سەرسامیشم بە نێڵسن ماندێلا کە ماوەی سەرۆکایەتیەکەی تازە نەکردەوە، هەر بۆیە وتوومە وەزیفە لای من خزمەتەو مێژووە.

> **سەرۆکی هەرێم نەیتوانی ئۆتۆمبیلی جام رەش قەدەغە بکات، چۆن دەتوانێت گەندەڵی چارەسەر بکات**

سپی: ئاشکرایە رۆژنامەنوسان روبەڕووی فشارو توندوتیژیو تا تیرۆریش بوونەتەوە، بەو پێیەی ئێوەش راستییەکان ئاشکرادەکەنو دەمامک لەسەر گەندەڵکاران لادەبەن، بێگومان کێشەتان بۆ دروستبووە، ئەو کێشانە چۆننو لەلایەن کێوەیە؟

جەلالی سام ئاغا: ئەوەی بەلای کورەدا بڕوات پریشکی بەردەکەوێت، کاری ئێمەش خەتەر بووە، دەستمان کردووە بەدەمی ئەو تیمساحانەی کە ماڵو موڵکی گشتیان خواردووە، بێگومان بەرامبەریشی گەندەڵکاران چەکی خۆیان خستە گەر لەدژمان، لەهەوڵێکدا ویستیان بینای کۆنی چاودێریی دارایی بتەقێننەوە، وە هەوڵێکی دیکەش ئەوە بوو ویستیان سەرۆکی دیوان زەهرخوارد بکەن، گەلێ هەڕەشەش لەفەرمانبەرانمان کرا، لەگەڵ نامەی هەڕەشەشدا فیشەک فرێدەدرایە ماڵی کارمەندانمانەوە کە هەمووی لای

........دەستەی کارا دەنێرم، یەکێکیان بۆ سەرۆکایەتی
........تا وردبینی دارایی تەواویان لەسەر بکەن.

پۆلیس تۆمارکراون، جگەلەهەوڵی بەدناوکردنمان، گەڵی بوختانمان بۆ هەڵبەسترا، لەماوەیەکی زەمەنیدا 183 جار ناوی بەندە لەهەندێ میدیاوە بەتەشهیر بڵاوکرایەوە، بەڵام وەڵامی پێویست درانەوە، بەداخەوە هەندێ رۆژنامەنووس شەرەفی پیشەیی خۆیان دۆڕاندو بەقسەی گەندەڵەکان بۆ پارچە زەوی‌و بەرتیل لەدژی ئێمەیان نوسی، هەندێک گەندەڵ دەیانویست کێشەکان بەئاقاری شەخسیدا بەرن، بۆ نمونە دەیانوت گوایە من لای ئاسایش گیراوم، ئاسایش وەڵامی دانەوە کە ئەمە بوختانە. هەروەها پێیان دەوتین گوایە ئێمە پێشمەرگایەتیمان نەکردووە، زیندانی سیاسیش نەکراوین‌و یەخەی کراسەکەمان بۆ کورد بۆر نەبووە، بەڵام سە لما ند ما ن کە زیندانبووین‌و پێشمەرگەش بووین، حەزدەکەم لێرەدا روداوێک سەبارەت بەپێشمەرگایەتی بگێرمەوە، دوای مۆرکردنی رێککەوتنامەی جەزائیری شوم، رەحمەتیی بارزانی دەیوسیت بۆچوونی هەندێ کەس وەربگرێ دەربارەی شۆرش و میللەت، دە کەسی هەڵبژارد یەکێکیان بەندەبوو، ئەوانەی لەو دانیشتنەدا بوون یەکێکیان د. مەحمود عوسمان‌و یەکێکی تریان د. کەمال مەزهەر بوو کە سوپاس بۆ خوا ئێستا لە ژیاندا ماون، ئەم ڕووداوە بەقسەی هیچ گەندەڵچی‌و تاڵانچییەک نا شاردرێتەوە. بۆزیندانیکردنیش بەڵی زیندانی کراوم، کە خوێندکاری زانکۆ بووم لەبەغدا شوعییەکان خۆپیشاندانیان رێکخست، منیش بەشداربووم، یەکێک بووم لەگیراوەکان‌و ئەشکەنجەدراوەکان، خرامە زیندانی (خلف السده)، کەسوکارم هەواڵیان نەدەزانیم ماوم، کوژراوم، یان بریندارم، چونکە حەوت کەسمان لێ کوژرابوو، یانزە کەسیشمان بریندار‌بوون، کوژراوەکان بەهۆی ئەوەی کەوتبونە ژێر پێی ئەو هەزاران کەسەی لەترسی فیشەکی پۆلیس رایان دەکرد، دەموچاویان شێوابوو تەرمەکانیان لە مەیتخانەی کۆلێژی پزیشکی بەغدا نەدەناسرانەوە. باوکی من‌و باوکی کاک فاروقی مەلا مستەفا هاتنە بەغدا پاش ماوەیەک ئێمەیان دۆزییەوە، سەیر لەوەدابوو حیزبی شیوعی لافیتەی شەهیدبوونی منیشیان! لە سلێمانی ئامادەکردبوو تا لەگەڵ گەیشتنی تەرمەکە لافیتەکە بەرزبکەنەوەو بەخۆپیشاندان بەپیر تەرمەکەمەوە بچن. لێرەوە دەبێ ئەوە بڵێین مەرج نییە هەر کەس لەحکومەتدا پۆستێک وەربگرێت ئەبێت پێشمەرگە یان زیندانی سیاسی بووبێت، لەگەڵ رێزم بۆیان، چونکە ئەوانەی لەشارو شارۆچکەکانیش بوون موعاناتیان لە پێشمەرگە کەمتر نەبووە، ئەوانیش رووبەڕو بە ر ا مبە ر د و ژ منی د ا گیر کە ر بو و ن و

لەگەڵ نامەی هەڕەشەشدا فیشەك فرێدەدرایە ناو ماڵی کارمەندانمانی دیوانی چاودێرییەوە کەهەمووی لای پۆلیس تۆمارکراون

داستانەکانیشیان ئاشکرایە. هەر لەبارەی دژایەتیکردنی بەرەی گەندەڵی، بوختانەکانیان بەوتاریش کۆتایی نەهات کەوتنە کتێب نوسین لەدژمان بۆئەوەی شوێن پێی خۆشیان ون بکەن، بەناوی خوازراوو بێ ژمارەی سپاردنو ناوی چاپخانە بڵاویان کردەوە. کارەساتیش لەوەدابوو شوێنێکی سیاسی کە یەکێتی نیشتمانی کوردستان بوو بەکارهێنرا بۆ دابەشکردنی، بێگومان هەموو ئەمانە دەرئەنجامی ئەو شیرازە پچرانەیە، کە باسمان کرد، کە لەغیابی یاسادا گەندەڵچییەکان لێمان بوونەتە (واعز). تەنانەت شکۆمەندی خەڵکیش چاواشە بکەن، بۆ نمونە لەو درۆ نامەیەدا لەلاپەڕەیەکی رەشتر لەلاپەرەکانی تر ئەوە نوسراوە گوایە سەرۆکی دیوان دووپارچە زەوی وەرگرتووە، لەکاتێکدا پارچە زەویم وەرنەگرتووە بەڵکو پێش پەنجا ساڵ لەکۆمەڵەی هەرەوەزی کوردستانم کڕیووە لەگەڵ 750 فەرمانبەری تر، بە 9 ساڵ ئەو زەوییەم کرد بە خانوو ئێستا پێی دەڵێن گردی سەرچنار، ئەو زەوییە بەپارەی حەلاڵ کراوەو بەیەکێک لەخانووە جوانەکانی گردی سەرچنار دادەنرێتو بە 700 هەزار دۆلار لەکاتی خۆیدا خەملێنراوەو لەسەر وەزارەتی تەندروستی تاپۆم کرد تابکرێت بە بنکەیەکی تەندروستی لەدوای نەمانم لە ژیاندا، دووەم پارچەش بە ئیستسنا درا بەهەموو ئەندامانی ئەنجومەنی شارەوانی سلێمانیو دهۆکو هەولێر، ئەویش لەسەردەمی کابینەی یەکگرتووی کاک کۆسرەت لەهەولێر، ئەم پارچە زەویەشم بەخشی بەدیوان فرۆشتیان بە زیاتر لە 70 ملیۆن دیناروو پارەکەیان خستە ناو حسابێکی بانکییەوە تا ساڵانە قازانجەکەی وەک خەڵات بدرێت بە فەرمانبەرە لێهاتووەکانی دیوانو خانمە سەلارەکانیو تا ئێستا خەڵاتەکە بۆ ماوەی سێ ساڵ لەسەر یەکە دابەشدەکرێت، هەروەها گەندەڵکاران لە درۆنامەکەیاندا دەڵێن سەرۆکی دیوان موخەسەساتی بۆ خۆی نوسیوە یان پارەی موخەسەساتی تایبەتی بە بێ قانونی سەرفکردووە. ئێمە چەند جارێک داوامان لەو گەندەڵکارە نەشارەزا نا قانونیانە کرد بێن خولیان بۆ بکەینەوە تا فێریشێوازی ئیدارەیان بکەین وە پێیان بڵێین موخەسەسات بە قانونو رێنمایی دەدرێت نەک کەس دەتوانێ بیدا بە خۆی، لە سەرۆک کۆمارەوە تا کارگوزارێک موخەسەسات بە رێنمایی سەرفدەکرێت. تەخسیساتی وەزیرەکانیش بە ئیجتیهادی شەخسی خودی وەزیر سەرفدەکرێت بۆ ئەو سەرفیاتانەی خارجی میزانیەیە، هیچ قانونو رێنماییەک نییە بۆ سەرفکردنی، دەشێ بۆ حاڵەتێک دینارێک سەرفبکات یان زیاتر، بەڵام راپۆرتەکانی دیوان لەسەر کەشفی دزیو گەندەڵییەکانیان بەشێوەیەک جەرگی بریون لەهەموو کاتێکدا پێوەی ئەنوونو پێوەی هەڵدەسنەوەو لە هەموو مەجلسێکدا

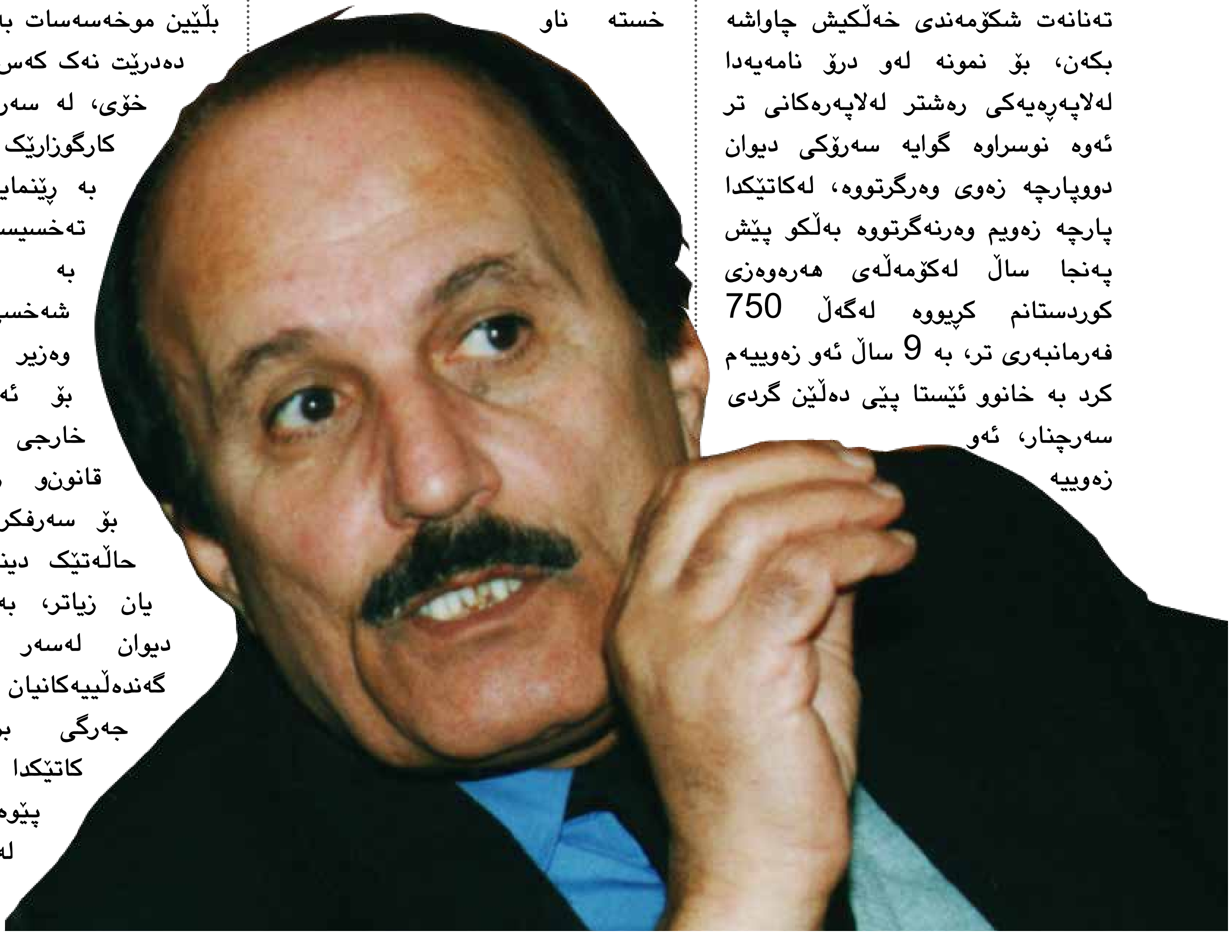

ئەوانەی بۆ گەندەڵی بوونەتە پرد خۆیان لەناو خەڵکدا متمانەیان لەدەستداوەو لەڕووی جەماوەرییەوە پوچەڵ بوونەتەوە

باسی ئەکەن. ئەم وەزعەی کوردستان جادەکە ئەوەندە بۆ گەندەڵکاران تەخت بووە، هەتا شەریفێک بە گەندەڵێک دەڵێت بەری چاوت کلی پێوەیە ئەو هەزار جار پیاو خراپی دەکات، ئەوەی چاکەشە پێچەوانەی ئەکاتەوەو بوختان ریز دەکات، جگەلەوەش بەداخەوە لەناو یەکێتیدا نە موحاسەبە هەیە نە گوێ راکێشەرێکو چاوسورکەرەوەیەک، تا حەدێک بۆ ئەمانە دابنێت، هەتاکو یەکێتی یان بەمرۆژەی ئەمرۆ گەیاند، لێرەدا جێگای خۆیەتی قسەی یەکێک لەبەرپرسە گەورەکانی یەکێتی بگێرمەوە کە ئەیوت "جاران کەدەچووین بۆ پرسەیەک بیست کەس لەبەرمان هەڵدەسا، بەڵام ئێستا دووکەس ناڵێت بەخێر بێن، منیش پێموت بەرێز ئێوە بەرامبەر میللەت گۆراون دەنا میللەت هەر میللەتەکەی جارانە کە لەبەرتان هەڵدەسا".

ئەم بوختانو تەشهیرانە کە چ بەرامبەر دیوانو چ بەرامبەر سەرۆکی دیوانی ئەو کات لەو ماوەیەدا ئەنجامدراون، ئێمە لە ساڵی 2006ەوە دەعوامان لەسەریان تۆمارکردووە، بەڵام لە بازنەیەکی بۆشدا دەسوڕێتەوە، دادگا هیچی دیار نییە، ئەم دادوەر دەیدا بەو دادوەر. بەڵام تا سەر سەبری ئەیوبمان نابێت.

سپی: ئێستا جەلالی سام ئاغا سەرقاڵی چییە؟ دەڵێن ماڵەکەی بۆتە یانەیەکی سیاسیو ژمارەیەکی بەرپرسی لایەنەکانو ڕۆشنبیران بەبەردەوامی سەردانی دەکەنو هەندێکجاریش ناکۆکی نێوانیان چارەسەر دەکەیت؟

جەلالی سام ئاغا: من پێشترو ئێستاش ماڵەکەم لانەی خەڵکی نیشتمانپەرەوەرو ڕۆشنبیرو ڕۆژنامەنووس بووە، ژمارەیەکیان هاوڕێی سەردەمی خوێندنمن، ژمارەیەکی تریشیان بەو پێیەی هاوشارین دەمێکە ئەیانناسم، تێکەڵبوونم بەسیاسەت لەکۆنەوەو وەزیفەی حوکمیش ژمارەیەک هاوڕێی ترم لەو ڕێگەیانەوە ناسیوە. هەر بۆیە ماڵەکەمیان ناوناوە یانەی سیاسی، جێگای هەموو بیروباوەڕێکی نیشتمانی تێدا دەبێتەوە، زۆر جار بۆتە شوێنێک بۆ بینینی لایەنە سیاسییە جیاوازەکانی کوردستانو نزیکبوونەوەیان لەیەکتری.

> **گەندەڵی لەکوردستان وەک سێکوچکەیەکی لێهاتووە، سیاسییەکان لوتکەی سێگۆشەکەن و دوای ئەوان خاوەن کۆمپانیاکانو دواتر پۆستە باڵاکانی حکومەت دێت.**

دەوری منیش ئەوە بووە هەمیشە پێم وتون ئێوە لەڕووی هاورێیەتیو کۆمەڵایەتییەوە ئاشتببنەوەو لەیەک نزیک بن، هیچ گرنگ نییە لەرووی سیاسییەوە جیاوازبن، گرنگ ئەوەیە ئێوە خۆشەویستیتان بۆ یەکتر هەبێت، بەتایبەتی کە ژمارەیەکیان هاوڕێی تێکۆشانو ڕۆژی تەنگانەی یەکترن، ناکرێ لەبەرئەوەی لەڕووی سیاسییەوە لەیەک جیاوازن لەگەڵ یەکتردا لەرووی کۆمەڵایەتیەوە ساردبن، من تا پێمبکرێت لەڕووی هاوڕێیەتیەوە لەیەکیان نزیک دەکەمەوە، بیرورِا گۆڕانی بەسەردا دێت، ئەوە بەس هاوڕێتییە دەمێنێتەوە. من هەمیشە ئەوە دەڵێم ئێمە هەموان بەرامبەر چارەنوسی کوردستان بەرپرسین هەر یەکە لەلای خۆیەوە، منیش ئەوەی پێم بکرێت ئامادەم یارمەتیان بدەم، ناو بەناو قسەی سیاسی خێریش لەنێوانیاندا دەکەم، من سوپاسیان دەکەم و هەست دەکەم جگە لە لایەنە ئینسانییەکە، ئەمە لایەنێکی نیشتمانییە، منیش هەمیشە ئامادەم چیم پێدەکرێت بیکەمو بەسەرو ماڵ لەخزمەتی نەتەوەکەمدامو بەکردەوەش کردوومە.

لەم ماوەیەی رابردووشدا وەفدێکی هەڤاڵانی پارتی کرێکارانی کوردستان سەردانیان کردم، ئەوەی مایەی خۆشحاڵی بوو بۆ من، پێم وتن، ئێوە چۆن من دەناسنو چۆن ڕێتان کەوتە ئێرە، ئەوانیش وتیان ئێمە لەدوورەو ناوبانگی تۆمان بیستووەو دەڵێن ماڵەکەت ماڵی گەلە بۆیە بەبێ هیچ پرسو رایەک سەردانمان کردوویت.

بۆ ئاگاداریتان هەرچەندە زۆربەی هاوڕێکانم خەڵکانی سیاسیو رۆشنبیرن، بەڵام بەندە لەهەموو ژیانمدا سەر بەهیچ لایەنێکی سیاسی دیاریکراو نەبووم، هەرچەندە بەدرێژای تەمەن لەناو سیاسەتدا ژیاومو نزیک بووم لە کێشەی گەلەکەمەوەو لەو رێگای تێکۆشانەدا ماوەیەک پێشمەرگەبوومو بۆ ماوەیەکیش زیندانی سیاسی بووم.

سپی: لەهەرێمدا چەند هەڵبژاردنێک لەبەردەماندایە؟ ئایا ئەگەر تەکلیف لەجەلالی سام ئاغا بکەن خۆی کاندید بکات بۆ یەکێک لەپۆستەکان، ئامادەیە بیکات؟

جەلالی سام ئاغا: ئامادەنیم هیچ پۆستێک وەربگرم، جارێکی تر من کاری حکومەت ناکەم هەرچەندە زۆریشیان پێوتوم لەلایەن کاک مەسعودو کاک نێچیرڤانو نوێنەری ئەوانەوە بۆ وەرگرتنی پۆستی سەرۆکی دیوانی چاودێری دارایی هەرێم، یان بەرپرسی لیژنەی چاکسازی هەرێم. من ئەزانم ئەم پۆستە کە دەدرێت بە من وەک ئەوە وایە کە بکرێم بەخۆڵ و بکرێمە چاوی خەڵکەوە، هیچیشم پێناکرێتو ناشهێڵن هیچ بکەم، ئەگەر راست دەکەن با بێن فایلی گەندەڵی ئەو 86 کەسە رادەستی دادگامان کردوون، هیچیان لێنەکەن، بەس تەنها ناوەکانیان بدەن بەمیدیاو بڵێن لەسەر ئەم گەندەڵیانە داومانەتە دادگا، ئەگەر دەرکەوت وانییە با ئێمە بدەنە دادگا. ئەگەر واش بوو ئەوە سەرەوەریە بۆ یاساو دەڵێین هێشتا دنیا " خێرێکی تیاماوە".

سپی: جەلالی سام ئاغا لەهەڵبژاردنی

چاکسازی ڕاستەقینەو بنەبڕکردنی گەندەڵی بە لیژنەیەکی سەربەخۆی دەرەوەی حکومەت دەکرێت، لیژنەیەکی نەترسو دادپەروەرو کارامەبێت.

داهاتوودا دەنگ بەکام لایەن دەدات؟ یان بەوردتر بڵێین لەسەر چ بنەمایەک دەنگ دەدات؟

جەلالی سام ئاغا: هێشتا زۆری ماوە بۆ هەڵبژاردن، بەڵام لەکۆنو لە ئێستاو لەئایندەشدا دەستم دەبڕم ئەگەر دەنگ بۆ لایەنێکی گەندەڵ بدەم، بۆ لایەنێکی بدەم هانی گەندەڵی بدات، بۆ لایەنێکی بدەم کە بەپرسیارە بەرامبەر ماڵو موڵکی ئەم خەڵکە، کە بەتاڵان دەبرێت، من هەر لەبەرەی میللەتدا بوومو لەبەرەی میللەتدا خۆم دەبینمەوە.

سپی: جەلالی سام ئاغا ئەو پیاوەی زۆر حەدیەو هەمیشە دەڵێت یەک کۆی بکەیتەوە لەگەڵ یەکێکی تردا دوو دەکاتو هەمیشە لەناو ژمارەو راپۆرتەدا غەرق بوە، ئایا دڵی ئەم پیاوە جێگای خۆشەویستیو عەشقی تیا بۆتەوە؟

جەلالی سام ئاغا: ساڵی 1962 کاتێ قوتابی زانکۆ بووم لە بەغدا، رێکەوتی رووداوێکم کرد کە هێندەی نەمابوو گیانی خۆمو کچە خوێندکارێک تیابچێ. ئەو کچە لە بنەماڵەیەکی دەسترۆیشتووی یەکێک لە هۆزەکانی ناوچەی کووت بوو. رۆژێک لە کاتی پەرینەوەیدا بەسەر سکەی ئەو شەمەندەفەرەی بەلای زانکۆکەماندا تێدەپەڕی، پێڵاوەکەی گیرایە ئاسنی سکەی شەمەندەفەرەکەو زۆری نەمابوو شەمەندەفەرەکە بگاتە سەریو بیشێلێ. منیش خۆم هاویشتە سەر سکەکەو هەوڵی راکێشانیم دا بەڵام بێ هوودە بوو. چونکە پاژنەی پێڵاوەکەی گیرابووە ئاسنەکەو منیش کەوتمو دەموچاوم برینداربوو. شەمەندەفەرەکەش تا ئەبوو نزیک ئەبووەوەو لورەلورەکەشی ئەوەندەی تر تۆقێنەربوو، لەگەڵ ئەوەشدا هەر کۆڵم نەداو ئەمجارە بەگوڕو هێزێکی ئەوتۆوە رامکێشاو بەدەستمەوە هاتو

لەماوەی رابرووودا کەسانێکی ناسراو لەبواری فەرهودی ماڵی خەڵكو سیفاتی تری خراپ ویستیان دیوانو لاپەڕە سپیەکانی ئەزموونی وەزیفیو کەسایەتیم لەکەدار بکەن، بەڵام بەقورسی دۆڕان

هەردووکمان لە مردنێکی چاوەڕوانکراو رزگارمانبوو. ئامادەبوانی شوێنی رووداوەکەش بە چەپڵەڕێزان پێشوازییان لێکردین. ئەم ڕووداوە بووە هۆی ئەوەی پەیوەندییەکی گیانیو خۆشەویستی لەنێوانماندا دروستببێت، بەجۆرێک تا ئەبوو زیاتر لە یەک نزیک بووینەوەو تا ئەو رادەیەی پەیمانی هاوسەرێتیمان بەیەکدا.

بەڵام سەد داخ ئەو خۆشەویستییە تەنها ساڵو نیوێک درێژەی هەبوو، وادیار بوو مێردەزمەی مەرگ هەر بەشوێنییەوە بوو، تا ڕۆژێک بەهۆی ئاگری پەرەمێزی حەمامی ماڵەکەیەناوە جەستەی سوتاو پێش ئەوەی من بگەمە سەری لە نەخۆشخانە، گیانی لەدەستدا.

ئیتر لەو ڕۆژەوە گڕی ئەو ئاگرە بەربۆتە دڵی منیشو ئازارم دەدات، لەماوەی پەنجا ساڵی رابردووشدا هەمیشە وەک سێبەری گوڵێکی گەش دێتە بەرچاومو زۆر جار لە خەونەکانمدا دەبێتەوە بە دڵخوازەکەی ئەو سامو بەدەم زەردەخەنە زێڕینەکەیەوە وەک جاران بانگم ئەکات" جەلالی". تەنانەت ساڵی پاریش بەرلەوەی نەشتەرگەرییەکەم بکەم، هاتەوە خەونمو وتی: جەلالی مەترسە ئەم نەشتەرگەرییەت سەرکەوتوو ئەبێت، دواجار ئەنجامیش وەک پێشبینییەکەی ئەو بوو.

من تا ئێستا ئەم نهێنییەم لای کەس نەدرکاندووە جگە لە هاوڕێیەکی کۆلێجەکەم، کاتێ بەڕوویەکی بزڕکاوو ریشێکی نەتاشراوەوە بینیمیو زۆری لێکردمو چیرۆکی کارەساتەکەی پێ درکاندم، ئەویش چوو بوو بۆ هونەرمەندی ناسراوی عێراقی (حقی شبلی) گێڕابوەوە، ئەویش وتبووی ئەیکەین بە کارێکی درامی بەمەرجێ ئەو برادەرەت خۆی بێ بۆ لامو زیاتر لە ئەندێشەکەی بگەم، بەڵام لەبەرئەوەی ئەو خۆشەویستەم کچە عەشایەرێک بوو، نەمویست برینی کەسوکاری بکولێنمەوەو بە باسکردنی چیرۆکەکە نیگەرانیان بکەم. گەر دوای ئەو چیرۆکەش خۆشەویستیەکم کردبێت تا ئێستاش، هەر ئەو لەدڵمدا یەکەم بووە.

سپی: لەکۆتایی ئەم دیمانەیەدا حەزدەکەیت چی بڵێیت؟

جەلالی سام ئاغا: لینکۆڵن کە سەرۆکی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا بوو، ئەڵێت بەهۆی وەزیفەکەمەوە زۆر کەسوکارو هاوڕێ و دۆستو ناسیاوم لەدەستدا، بەڵام هاوڕێیانێک جێگای هەموو و ئەوانیان بۆ گرتبوومەوە، ئیرادەو عەزمیان دەدامێ، بەهێزیان ئەکردم، ئەو هاورێیانەش بریتی بوون لە خۆمو ناخی خۆمو ویژدانی خەڵکی رەشوڕووتی گەلەکەم.

پرۆفایل

جەلالی سام ئاغا لەدایکبووی 1941 گەڕەکی سەرشەقامی شاری سلێمانیە
دەرچووی کولێژی بازرگانیو ئابوریی زانکۆی بەغدای 1963یە
کۆلیژی ئەفسەرانی ئیحتیاتی 1965و 1966 تەواکردووە
وەک ژمێریاری لە 1964-5-31 دامەزراوە.
لە ساڵی 1974 بووە بەپێشمەرگەی کوردستان تا شکستهێنانی شۆڕش
دوای شکست، پێنج ساڵو حەوت مانگ دوور خراوەتەوە بۆ بەغدا، لە 1980 لەگەڵ دوورخراوەکانی تر گەڕێنرانەوە بۆ شارەکانی خۆیان.
47 ساڵ فەرمانبەری حکومەت بووە، لەپلەی وەزیفی ژمێریارەوە دەستپێکردووەو پەلە بەپلە گەیشتۆتە وەکیلی وەزارەتی دارایی، دوا وەزیفەی سەرۆکی دیوانی چاودێری دارایی بووە بۆ 8 ساڵ بەپلەی وەزیر.
پاش چەندینجار لەداوای دەستلەکارکێشانەوە لە رێککەوتی 17-5-2011 دەستی لەکارکێشاوەتەوە